

Vec C-261/20

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

15. jún 2020

Vnútroštátny súd:

Bundesgerichtshof

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

14. máj 2020

Žalobkyňa v konaní o opravnom prostriedku „Revision“:

Thelen Technopark Berlin GmbH

Žalovaný v konaní o opravnom prostriedku „Revision“:

MN

Predmet konania vo veci samej

Zlučiteľnosť vnútroštátneho právneho predpisu o minimálnych sadzbách odmien architektov a inžinierov s nadradeným právom Únie, okrem iného so smernicou o službách; priamy účinok práva Únie medzi súkromnými osobami

Predmet a právny základ prejudiciálneho konania

Výklad práva Únie, článok 267 ZFEÚ, najmä

smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/123/ES z 12. decembra 2006 o službách na vnútornom trhu (Ú. v. EÚ L 376, 2006, s. 36) (ďalej len „smernica o službách“)

Prejudiciálne otázky

1. Vyplýva z práva Únie, najmä z článku 4 ods. 3 ZEÚ, článku 288 ods. 3 ZFEÚ a článku 260 ods. 1 ZFEÚ, že článok 15 ods. 1, ods. 2 písm. g) a ods. 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/123/ES z 12. decembra 2006 o službách na vnútornom trhu má v rámci prebiehajúceho súdneho konania medzi dvoma súkromnými osobami priamy účinok tým spôsobom, že sa už neuplatní smernici odporujúca vnútroštátna právna úprava uvedená v § 7 nemeckého Verordnung über die Honorare für Architekten- und Ingenieurleistungen (HOAI) (nariadenie o odmenách za služby architektov a inžinierov), podľa ktorej sú minimálne sadzby odmien za plánovacie a dozorné služby architektov a inžinierov stanovené v tomto predpise – odhliadnuc od určitých výnimočných prípadov – záväzná a dojednanie o odmene v zmluvách s architektmi alebo inžiniermi, ktoré nedosahuje tieto minimálne sadzby, je neúčinné?
2. V prípade zápornej odpovede na prvú otázku:
 - a) Predstavuje právna úprava záväzných minimálnych sadzieb pre plánovacie a dozorné služby architektov a inžinierov v § 7 HOAI vytvorená Spolkovou republikou Nemecko porušenie slobody usadiť sa stanovenej v článku 49 ZFEÚ alebo iných všeobecných zásad práva Únie?
 - b) V prípade kladnej odpovede na otázku 2 a): Vyplýva z takého porušenia, že v prebiehajúcom súdnom konaní medzi súkromnými osobami sa už vnútroštátna právna úprava záväzných minimálnych sadzieb (v tomto prípade § 7 HOAI) nemá uplatniť?

Citované predpisy práva Únie

Smernica o službách, najmä článok 15 ods. 1, článok 15 ods. 2 písm. g) a článok 15 ods. 3

Článok 49 ZFEÚ (sloboda usadiť sa)

Citované vnútroštátne predpisy

Bürgerliches Gesetzbuch (občiansky zákonník, ďalej len „BGB“)

Gesetz zur Regelung von Ingenieur- und Architektenleistungen (zákon o regulácii služieb inžinierov a architektov) v znení z 12. novembra 1984 (BGBl. I, s. 1337)

Verordnung über die Honorare für Architekten- und Ingenieurleistungen (Honorarordnung für Architekten und Ingenieure) [nariadenie o odmenách za služby architektov a inžinierov (sadzobník honorárov architektov a inžinierov)] v znení z 10. júla 2013 (BGBl. I, S. 2276) (ďalej len „HOAI“)

Krátke zhrnutie skutkového stavu a konania

- 1 Dňa 2. júna 2016 zmluvné strany uzavreli zmluvu o poskytnutí inžinierskych služieb, v ktorej žalobca, ktorý prevádzkuje inžiniersku kanceláriu, na seba vzal povinnosť poskytnúť služby týkajúce sa stavebného projektu v Berlíne. Za tieto služby, na ktoré sa vzťahuje HOAI, bol dojednaný paušálny honorár.
- 2 Po tom, ako žalobca vypovedal zmluvu o poskytnutí inžinierskych služieb, v júli 2017 vyúčtoval svoje už realizované služby na základe minimálnych sadziieb podľa predpisov HOAI. Taktó vypočítaný honorár bol podstatne vyšší ako zmluvne stanovený paušálny honorár. Žalovaná nezaplatila fakturovaný honorár v plnej výške. Žalobou žalobca uplatňuje nezaplatený zvyšok svojej pohľadávky spolu s úrokmi a nákladmi na právne služby advokáta pred súdnym konaním.
- 3 Žalobca bol v konaní pred krajským súdom, ako aj pred odvolacím súdom vo veľkej miere úspešný. Žalovaná prostredníctvom opravného prostriedku „Revision“, ktorý povolil odvolací súd, naďalej navrhuje zamietnutie žaloby v celom rozsahu.

Krátka prezentácia odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 4 Úspešnosť opravného prostriedku „Revision“ podaného žalovanou závisí od rozhodnutia Súdneho dvora Európskej (ďalej len „Súdny dvor“) o výklade Zmlúv.

Prvá prejudiciálna otázka

- 5 Spor závisí od toho, či z výkladu práva Únie, konkrétne z článku 4 ods. 3 ZEÚ, článku 288 ods. 3 ZFEÚ a článku 260 ods. 1 ZFEÚ vyplýva, že článok 15 ods. 1, ods. 2 písm. g) a ods. 3 smernice o službách má v rámci prebiehajúceho súdneho konania medzi dvoma súkromnými osobami priamy účinok, takže vnútroštátna právna úprava HOAI, ktorá je v rozpore s touto smernicou, sa na zmluvu medzi účastníkmi konania už nemá uplatniť.
- 6 V prípade uplatnenia tejto vnútroštátnej právnej úpravy sú minimálne sadzby za služby inžinierov podľa HOAI v zásade záväzné a dohoda účastníkov konania o paušálnej odmene, ktorá nedosahuje výšku minimálnych sadzieb v zmluvách s inžiniermi, je neúčinná. To by malo za následok, že na základe minimálnych sadzieb HOAI patrí žalobcovi nárok na zaplatenie sumy v uplatňovanej výške. Opravný prostriedok „Revision“ žalovanej by tak bol neúspešný.
- 7 Súdny dvor rozsudkom zo 4. júla 2019, Komisia/Nemecko, C-377/17, EU:C:2019:562, konštatoval, že Spolková republika Nemecko tým, že zachovala záväzné honoráre pre plánovacie služby architektov a inžinierov, porušila svoje povinnosti vyplývajúce z článku 15 ods. 1, ods. 2 písm. g) a ods. 3 smernice o službách.
- 8 V súlade s týmto rozsudkom potom Súdny dvor v inom prejudiciálnom konaní podľa článku 267 ZFEÚ tiež rozhodol, že článok 15 ods. 1, ods. 2 písm. g) a ods. 3 smernice o službách sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, podľa ktorej je zakázané v zmluvách s architektmi alebo inžiniermi dojednať honoráre, ktoré nedosahujú minimálne sadzby HOAI (uznesenie zo 6. februára 2020, hapeg dresden, C- 137/18, neuvverejnené, EU:C:2020:84).
- 9 Pri zohľadnení vyššie uvedeného rozsudku Súdneho dvora zo 4. júla 2019 (C-377/17) nemožno § 7 HOAI (pozri prvú prejudiciálnu otázku) vykladať v súlade so smernicou v tom zmysle, že minimálne sadzby podľa HOAI už vo vzťahoch medzi súkromnými osobami v zásade nie sú záväzné a nebránia tak dojednaniu o výške honoráru, ktoré nedosahuje minimálne sadzby. S ohľadom na právny základ zákonného splnomocnenia pre vydanie HOAI, jeho zmysel a účel, ako aj na zjavnú vôľu normotvorcu zákona a nariadenia by výklad v súlade so smernicou bol v prejednávanej veci výkladom *contra legem* vnútroštátneho práva a preto neprichádza do úvahy.
- 10 Rozhodnutie o opravnom prostriedku „Revision“ teda v rozhodujúcej miere závisí od zodpovedania prvej prejudiciálnej otázky (pozri vyššie). Táto otázka je podstatná pre rozhodnutie vo veci. V prípade kladnej odpovede na túto otázku by bol opravný prostriedok „Revision“ žalovanej úspešný. Pretože nárok žalobcu na honorár na základe minimálnych sadzieb podľa HOAI – presahujúci dojednaný paušálny honorár – existujúci podľa vnútroštátneho práva by bol v prípade

neuplatnenia § 7 HOAI vyplývajúceho z článku 15 ods. 1, ods. 2 písm. g) a ods. 3 smernice o službách neodôvodnený.

- 11 Vo vyššie uvedených rozhodnutiach Súdny dvor túto otázku doteraz nerozhodol, ale ju výslovne nechal otvorenú. V judikatúre a odbornej literatúre je táto otázka sporná, takže správne uplatnenie práva Únie nie je *a priori* také jasné („*acte claire*“) alebo takým spôsobom vyjasnené judikatúrou („*acte éclairé*“), že nezostávajú žiadne rozumné pochybnosti.
- 12 Senát sa prikláňa k tomu, že sa stotožní s názorom, podľa ktorého minimálne sadzby podľa HOAI v prebiehajúcom súdnom konaní medzi súkromnými osobami naďalej platia, až kým vnútroštátny normotvorca zákona a nariadenia nezruší záväzný právny rámec.
- 13 Súdny dvor však rozhodol, že článok 15 smernice o službách je uplatniteľný aj na rýdzo vnútroštátne situácie – ako v tomto prípade (rozsudky Súdneho dvora zo 4. júla 2019, Komisia/Nemecko, C- 377/17, EU:C:2019:562, a z 30. januára 2018, X a Visser, C- 360/15 a C- 31/16, EU:C:2018:44).
- 14 Navyše podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora sa jednotliviec v určitých prípadoch môže voči členskému štátu odvolávať priamo na smernicu, ak nebola včas alebo riadne prebratá do vnútroštátneho práva a ak sa ustanovenie smernice z hľadiska svojho obsahu javí ako bezpodmienečné a dostatočne presné. V prípade článku 15 ods. 1, ods. 2 písm. g) a ods. 3 smernice o službách sú tieto predpoklady splnené.
- 15 Podľa rozhodnutia Súdneho dvora vydaného vo vyššie uvedenom rozsudku Súdneho dvora zo 4. júla 2019 (C-377/17) je jednak nesporné, že Spolková republika Nemecko v lehote do 28. decembra 2009 poskytnutej v článku 44 ods. 1 smernice o službách správne neprebrala normatívy tohto ustanovenia o najnižších a najvyšších cenách. A jednak ustanovenie – ako už Súdny dvor Európskej únie rozhodol – sa aj z hľadiska svojho obsahu javí ako bezpodmienečné a dostatočne presné. Podľa tohto rozhodnutia má uvedený článok 15 priamy účinok v rozsahu, v akom druhá veta jeho odseku 1 ukladá členským štátom bezpodmienečnú a dostatočne presnú povinnosť upraviť svoje zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia tak, aby boli zlučiteľné s podmienkami uvedenými v odseku 3.
- 16 Tieto zásady však podľa názoru senátu nemajú za následok, že článok 15 ods. 1, ods. 2 písm. g) a ods. 3 smernice o službách vedie k neuplatneniu vnútroštátnej právnej úpravy o záväznosti minimálnych sadzieb uvedených v § 7 HOAI aj v prebiehajúcom súdnom konaní vedenom výlučne medzi súkromnými osobami.
- 17 Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora však smernica sama osebe nemôže zakladať povinnosti pre jednotlivca, a teda sa voči nemu nemožno na ňu ako takú odvolávať. Rozšíriť možnosť odvolávať sa na neprebraté alebo nesprávne prebraté ustanovenie smernice na oblasť vzťahov medzi jednotlivcami by totiž znamenalo priznať Európskej únii právomoc stanoviť s okamžitým účinkom povinnosti pre

jednotlivcov, hoci túto právomoc má len tam, kde jej je priznaná právomoc vydávať nariadenia. V zmysle toho sa smernice v zásade nemožno dovolávať ani v spore medzi jednotlivcami s cieľom vylúčiť právnu úpravu členského štátu, ktorá je v rozpore s touto smernicou (pozri o. i. rozsudok Súdneho dvora z 22. januára 2019, Cresco Investigation, C- 193/17, EU:C:2019: 43).

- 18 Senát je toho názoru, že podľa normatívov tejto judikatúry je priamy účinok článku 15 ods. 1, ods. 2 písm. g) a ods. 3 smernice o službách v prebiehajúcich súdnych konaniach medzi súkromnými osobami vylúčený, takže tomuto ustanoveniu v tomto smere nepatrí žiadna prednosť v uplatňovaní voči vnútroštátnej právnej úprave o záväznosti minimálnych sadzieb uvedených v § 7 HOAI.
- 19 Článok 15 smernice o službách síce nezakladá žiadne povinnosti pre jednotlivca. Prijatie tézy priameho účinku tohto ustanovenia v prebiehajúcich súdnych konaniach medzi súkromnými osobami by však viedlo k tomu, že architektovi alebo inžinierovi patrí iba nárok na nižšiu odmenu dojednanú s objednávateľom a v dôsledku toho by mu bol odňatý nárok na honorár vo výške minimálnych sadzieb podľa HOAI. Tým by sa súkromnej osobe odňalo subjektívne právo existujúce podľa vnútroštátneho práva.
- 20 Pokiaľ Súdny dvor vo svojej doterajšej judikatúre v určitých výnimočných prípadoch – v prípade nemožnosti výkladu v súlade so smernicou – vyslovil súhlas s neuplatnením vnútroštátnych ustanovení, ktoré sú v rozpore s právom Únie, medzi súkromnými osobami, tento prípad k nim podľa názoru senátu nepatrí. Išlo o osobitné situácie, ktoré nie sú porovnateľné s týmto prípadom (pozri o. i. rozsudok Súdneho dvora zo 7. augusta 2018, Smith, C- 122/17, EU:C:2018:631).

Druhá prejudiciálna otázka

- 21 Pre prípad, že odpoveď na prvú prejudiciálnu otázku bude záporná, závisí rozhodnutie sporu od zodpovedania vyššie uvedených prejudiciálnych otázok 2 a) a 2 b). Tieto otázky sa stanú podstatnými pre rozhodnutie, ak neuplatnenie vnútroštátnej právnej úpravy o záväzných minimálnych sadzbách v § 7 HOAI nevyplýva už z priameho uplatnenia článku 15 ods. 1, ods. 2 písm. g) a ods. 3 smernice o službách.
- 22 Pretože opravný prostriedok „Revision“ žalovanej by bol úspešný aj v prípade, že neuplatnenie vnútroštátnej právnej úpravy v prebiehajúcim súdnom konaní medzi súkromnými osobami možno vyvodiť z porušenia slobody usadiť sa stanovenej v článku 49 ZFEÚ alebo z iných všeobecných zásad práva Únie.
- 23 Súdny dvor vo svojom vyššie uvedenom rozsudku zo 4. júla 2019 (C-377/17) výslovne ponechal otvorenú otázku, či je právna úprava záväzných minimálnych sadzieb za plánovacie služby vykonávané architektmi a inžiniermi v rozpore so slobodou usadiť sa. Podľa judikatúry Súdneho dvora môže porušenie slobody

usadiť sa alebo iných všeobecných zásad práva Únie v zásade viesť k tomu, že aj súkromná osoba sa v prebiehajúcom súdnom konaní proti inej súkromnej osobe môže odvolávať na rozpor vnútroštátnej právnej úpravy s právom Únie. Preto prichádza do úvahy, že vnútroštátna právna úprava sa v prípade, že porušuje primárne európske právo – aj pokiaľ ide o spor medzi súkromnými osobami –, neuplatní.

- 24 Podľa názoru senátu nemožno vylúčiť takéto porušenie slobody usadiť sa, aj keď existujú pochybnosti, či sa to týka jej oblasti pôsobnosti. Pretože HOAI sa v znení uplatniteľnom na prejednávaný spor vzťahuje len na vnútroštátne situácie. HOAI výslovne definuje oblasť svojej pôsobnosti v tom zmysle, že upravuje iba výpočet odmien za základné služby architektov a inžinierov so sídlom v tuzemsku, pokiaľ sa na základné služby vzťahuje toto nariadenie a sú poskytované z tuzemska.
- 25 V prejednávanom prípade by prípadne mohlo byť relevantné, do akej miery vyžaduje účel slobody usadiť sa neuplatnenie vnútroštátnej právnej úpravy o záväznosti minimálnych sadzieb podľa HOAI na takú zmluvu, ako je tá v prejednávanom prípade v právnych vzťahoch medzi súkromnými osobami.

PRACOVNÝ DOKUMENT